

Саха тылын уонна литературатын учуутала
Рязанская Надежда Константиновна уруогун технологической каартата.

Биридимит: саха литэрэтиирэтэ

Кылаас: 10 кыл.

Уруок тиэмэтэ: Чингиз Айтматов “Хаарыан хампа күөх кытылым”.

Уруок тиибэ: саҥа билиини ингэринии .

Уруок сыала: Сангара, бодоруһа, алтыһа, толкуйдуу, ырыта, сатаан кэпси үөрэнэр.

Туттуллар тэрил: маһынан оноһуллубут быһахтар, хамсалар, уу баһар хомуостар.

Уруок тиибэ:	саҥа билиини ингэринии
Уруок сыала:	<p>1.Билии: саха театрын историятыттан, хаарыан хампа күөх кытылым айымньыттан быһа тарды ис хоһоонун</p> <p>2.Иитии: бэриллитбит айымньы кылгас ис хоһоонун билэн ,оҕо киһи быһыытынан, сиэр-майгы өттүнэн иитиллэн дьонно уонна тулалыыр айылҕаҕа болҕомтолоох буолар үчүгэин өйдүүр.</p> <p>3.Сайыннары: киэн эйгэбэ кыбыстыбакка санаатын сааһылаан этэрин, ырытар, толкуйдуур дьобуруун сайыннары, сыанаҕа тутта-хапта сылдьарга үөрэтии.</p>
Түмүк ситиһии	<p>Сиэр-майгы өттүнэн сайды: дьоруой холобуруттан үтүөбэ үөрэнии.</p> <p>Бодоруһар: оҕолору кытта бииргэ үлэлээһин, тус санааны аһаҕастык этии, киэн эйгэбэ билиһиннэрии.</p> <p>Биридимиккэ: тиэмэ тоҕоостооҕун быһаары, толкуйдаан, оонньоон көрдөрүү.</p> <p>Билэр- көрөр:тиэкис ис хоһоонун билии.</p> <p>Дьарыкка бэйэни салайыны: сөптөөх сыалы туруорунан үлэни былааннааһын, бөлөбү кытта үлэлээһин, проблеманы быһаары, айымньыны ырыы.</p>
Дьарык көрүнэ	Бөлөхтөөн үөрэтии. Оруолларынан оонньооһун.
Уруок хаамыыта	

Уруок этээлтэрэ	бириэ мэтэ	Үлэ көрүннэрэ	Учуутал үлэтэ	Оҕо үлэтэ	Үлэ тэрээ hini н форм ата	Күүтүллэр түмүктэр - Оҕо киһи быһыытынан сайддытын туһаайыта; - Бэйэни салайынар сатабыл; - Бодоруһар сатабыл; - Билэр- көрөр сатабыл.	Билиини тургутуу, сыаналааһын
--------------------	---------------	---------------	---------------	-----------	--	--	-------------------------------

Тэрээһин	1 мүн.	Кириин тыл.	<p>Учуутал кириин тыла Мин умсугуйуум, Үөрүүм – хомойуум Өрөгөйдөөх алаһата! Үүнүүм- сайдыым Үрдүк чыпчаала, Тууйуллубут Дууһам тумулуга, Үлүскэннээх өрө күүрүүм Түөлбэтэ! Үрдүк солорообум, Үнэр тангарам, Күндү театрым! Мин Эйиэхэ, Улуу мөссүөнгэр Кушпун туттараммын, Көнүллээ сүгүрүйэрбин!- диэн саха артыыһа Симон Федотов тылларынан уроокпун саҕалыбын. Мин Рязанская Надежда Константиновна саха тылын уонна литератураын учууталабын. -Үтүө күнүнэн! - Билигин илиибитин иннибит диэки ытыспытын өрө гына тутабыт уонна мин санабын истэбит,хатылыбыт. (2 слайд)</p>	Эбэрдэлэһии	Бөлөбүнэн үлэ	Болбомтобо киирэр	
		Турукка киллэри.	Сатаан үлэлээ, сүбэлээх буол, үөрэппити бил, дьулуруун мөлтөөбөтүн, тулуурун ахсабатын. Айымнылаах үлэни баҕарабын!	Учуутал кэнниттэн хатылыыллар		Турукка киирэр.	

Актуализация		Бйытыы	Бйылгы сыл Россияға театр сылынан,оттон Аан дойдуга аҕыйах ахсааннаах норуоттар тылларын сылынан биллэриллибитэ. Оҕолоор, бу экрантан уонна хоһоон тылларыттан көрөн өйдөөтөххүт буолуо, биһиги бүгүнгү уруокпут туох туһунан буолуохтаабын.	Театр туһунан буолуохтаабын этэллэр.		Интэриэһэ үөскүүр. Сабаҕалааһын онорор.	
Сыалы туруоруу.			Чопчулаан биэрдэххэ, бу уруокка биһиги саха театрын репертуарыттан «Хаарыан хампа күөх кытылым” испиктээкил туһунан билиэхпит.Этэр санаатын ырытыһахпыт.Ол аата бүгүн биһиги көннөрү үөрэнээччи буолбакка,театр үлэһиттэрэ буолабыт.				
	Змүн.	Талларыы.	- Аан маҕнай бииргэ үлэлиир бөлөхпүтүн,ол аата труппаларга арахсыах тустаахпыт. Бу бэриллибит атрибуттары талан ылын (уруучука, ачыкы, хомуос, хамса, быһах).(Икки киһи жюри). - Бөлөхтөрүнэн миэстэбитин булабыт.	Бөлөхтөргө арахсаллар.	Бөлөҕүнэн үлэ	Талар,бодоруһар.	

Сана билинии ылыы.	1 мүн.	Учуутал кэпсээнэ	Чингиз Айтматов “Пегий пес бегущий краем моря” диэн айымньытынан Саха театра аан дойдуга аатырбыта. Бу айымньыны тылбаастаан И.А.Дмитриев сыанаба оонньоонор “Хаарыан хампа күөх кытылым” диэн спектакль сценарийын суруйбуга. Бу айымньыга муора кытылыгар олохтоох эриэн ыт очуоһун олохтоохторо аткычык Арбаан, Мылгун, Эмрайин уонна айымньы сүрүн геройа-улаатан эрэр Кирис диэн уол муораба бултуу киирэн баран туманга муна, хаайтаран хаалаллар. Иһэр уулар баранан улахан дыон бары биир санаанан иһэр ууларын Кирис уолга анаан ууга түһэллэр. Кирис соботоһун хаалан дыэтигэр эргиллэр.	Болбойон истэллэр.		Билэр- көрөр сатабыл.	
Сорудабы биэри	2мүн.	Текси аабыы.	Эһиэхэ бу инсценировкактан быһа тардыы бэриллэр. Бэриллибит кэрчиги аабабыт. Толкуйдаан көрөөччү дүүлүгэр тахсар гына сыанаба оонньоон көрдөрөбүт. Үлэбитин сабалыбыт .	Бэриллибит тиэкиһи аабаллар.		Ырытар, үлэтин чопчулуур.	
	3мүн.	Бэлэмнэнии.	Бэлэмнэнэбит.	Оруоллары үллэстэллэр.			

Сана билиини ингэрини	5 мүн.	Сыанажа толоруу: Бөлөхтөр үлэлэрин түмүгүн көрүү. (Хардары-таары ньыма).	Бириэмэ бүттэ сыанажа тахсабыт. Эниги толоруугутун сыаналыыр бөлөх көрүөбэ. Уна, ханас туруортуубут. Көрөөччүлэр болдойобут.	Сыанажа тахсан ооньюулар .	Биирдиилэн үлэ		
Хардарыта хонтуруоллааһын.		Кэтээн көрөр.	Жюри көрөр.	Көрөр,сыаналыыр.		Атын киһини истэр үөрүйэби сайыннарар	
Санааны этии.	2мүн.		Жюри санаатын истиэбин.Бэйэн төһө өйдөөтүн? Оҕолор саналарын сатаан иһиттин дуо?	Бэйэтин санаатын этэр,сыаналыыр.	Биирдиилэн үлэ.	Көрбүтүн туһунан санаатын сааһылаан этэр.	
	3мүн.		Экраны болдойун. Аны бэйэбитин бэйэбит сыаналанабыт.	Бары болдойон көрөллөр.ит эбэстэрин,ситиһиилэрин этэллэр.		Тэнниир,түмүк оностор.	

Брытыы.	10 мүн.	Брытыы.	Туман, утатыы, муора, мунуу туох өйдөбүллээх буолуохтарын сөбүй? Аҕыйах ахсааннаах омук улахан омуктары кытта олордобуна симэлийэн хаалар куттала баар буолуон сөп дуо? Бу айымньынан автор ханнык проблеманы туруорбугай? Тыла суох – омук суох. Оттон Кирискэ-өбүгэлэрбит олохторун салҕааччы, норуот эстэн хаалбакка тыыннаах хаалыхтааҕын туоһута.	Муора- аан дойду киэн киэлитэ. Туман- инникитэ биллибэт, су ураллан хаалыан сөп. Уу-тыл проблемата.	Биирдийгэн эппиэт.	Быйытыларга хоруй. Түмүк санааҕа кэлии.	
Уруогу түмүктээһин	3 мүн.		Бүгүңнү уруктан тугу биллигит?				